

МОДИФІКАЦІЯ ДІЄСЛІВНОЇ ДІЇ ВІДОКРЕМЛЮВАНИМИ ЕЛЕМЕНТАМИ AB-, AN-, AUF-, AUS-, EIN- У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ XVI СТ.

MODIFICATION OF VERBAL ACTION BY THE SEPARABLE ELEMENTS AB-, AN-, AUF-, AUS-, EIN- IN THE GERMAN LANGUAGE OF THE XVI CENTURY

Бакуменко О.О.,

orcid.org/0000-0003-2684-006X

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри іноземної філології та перекладу

Національного транспортного університету

Статтю присвячено дослідженню модифікації дієслівної дії відокремлюваними елементами *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецькій мові XVI ст. Німецькі дієслова з відокремлюваними елементами вивчалися багатьма вченими, але в науковій літературі немає одностайності щодо статусу першої частини цих дієслівних конструкцій. Для того, щоб усунути цю неоднозначність, слід проаналізувати семантичні зміни у дієсловах із відокремлюваними елементами прислівниково-прийменникового походження на більш ранніх періодах розвитку німецької мови. Тож у нашому дослідженні зосереджено увагу на вивченні змін у семантичній структурі дієслів з *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецькій мові XVI ст. з метою виявлення особливостей модифікації дієслівної дії цими відокремлюваними елементами.

Було з'ясовано, що преверби *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* утворюють міцніший семантичний зв'язок із дієсловом, ніж прислівники та прийменники. Преверби є частиною складного слова і зберегли первинну локативну семантику, проте, на відміну від прислівників і прийменників, модифікують характер перебігу дієслівної дії. У процесі перетворення на відокремлювані префікси *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* поступово втрачають локативну семантику і набувають таких значень, як: підсилення дієслівної дії, здійснення її у повному обсязі, початок, доведення до кінця і навіть результат. Розвиток граматичного значення відбувається на основі значень початку дії, завершення та результату. Процес формування граматичного значення ускладнюється ідіоматизацією твірної основи. Префікси *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-*, у яких сформувалося граматичне значення, вказують на факт виконання дії.

Ключові слова: модифікація дієслівної дії, семантичні зміни, відокремлювані елементи, преверби, відокремлювані префікси, складне слово, граматичне значення, факт виконання дії.

The article deals with the research of modification of verbal action by separable elements *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* in the German language of the XVI century. German verbs with separable elements were studied by various scholars, but there is no consensus on the word status of the first part of such constructions in the scientific literature. To clear up the ambiguity the semantic changes in the verbs with separable elements derived from adverbs and prepositions should be analyzed in the earlier periods of the development of the German language. That is why the focus of our study is made on the changes in the semantic structure of the German verbs with *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* in the XVI century in order to reveal the peculiarities of the way separable elements modify verbal action.

We have found out that preverbs *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* form a closer semantic unit with a verb than adverbs and prepositions. Being a part of a compound word preverbs preserve their local meaning, but unlike these units they modify the way the action proceeds. While turning into a separable prefix *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* lose their local semantics and receive such meanings as intensity of the action, its full implementation, beginning, full accomplishment or even result. The development of grammatical meaning proceeds on the basis of such semantics as beginning of the action, its accomplishment or result. The process of formation of grammatical meaning is complicated because of the idiomatization of a verbal stem. Prefixes *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* with formed grammatical meaning point to the fact of the fulfillment of the action.

Key words: modification of verbal action, semantic changes, separable elements, preverbs, separable prefixes, compound word, grammatical meaning, fact of the full implementation of the action.

Постановка проблеми. Мовні одиниці, що розвиваються, часто стають предметом дискусій науковців. Прикладом цього є дієслова з відокремлюваними елементами прислівниково-прийменникового походження, які лінгвісти визначали як фраземи [1], дієслівні словокомплеси [2, с. 242], дієслова з напівафіксами [3, с. 529], партиклями [4; 5], префіксами [6] тощо, проте встановлення статусу відокремлюваного елемента таких дієслів потребує застосування не лише синхронічного, а і діахронічного підходу,

що сприятиме розумінню особливостей становлення цього мовного явища.

На думку Л.В. Щигло, одним із основних внутрішньолінгвальних чинників самоорганізації словотвірної системи німецької мови є «високий словотвірний потенціал німецьких афіксів, (суфіксів і префіксів) і розвиток семантики» [7, с. 129]. Цим пояснюється необхідність дослідження семантичних змін, яке уможливить простеження процесу розвитку мовних одиниць. Проведення аналізу змін у семантиці у дієсловах

із відокремлюваними елементами *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* допоможе встановити їхній словотвірний статус і з'ясувати характер модифікації дії відокремлюваною частиною. Вивчення дієслів із *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецькій мові XVI ст. сприятиме ґрунтовному дослідженню особливостей модифікації дії відокремлюваним елементом прислівниково-прийменникового походження, оскільки у тогочасній мові виявлено конструкції, характерні для більш ранніх етапів її розвитку, і такі, що є типовими для сучасної німецької мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив низку дефініцій на позначення дієслів із відокремлюваним елементом прислівниково-прийменникового походження: *фраземи* [1], *фразеологічні словосполучення* [8], *синтаксичні утворення* [9], *явище інкорпорації* [10], *дієслівні словокомплекси* [2], *дієслова з напівафіксами* [3], *партиклями* [4; 5], *префіксами* [6].

На думку Л. Колемайнен, досліджувані мовні одиниці належать до фразеологічного мовного рівня, оскільки вони:

- складаються з декількох слів;
- зазнають семантичної ідіоматизації;
- мають сталу структуру;
- є лексикалізованими.

За першою ознакою вони відрізняються від морфологічних утворень, а за трьома останніми – від синтаксичних [1, с. 88].

Варто зауважити, що зазначені вище властивості не є типовими для всіх дієслів, адже такі, які мають прозору семантику, – не ідіоматизовані, не матимуть сталої структури. У них можлива заміна дієслівного елемента, внаслідок чого виникатиме нове слово з іншим значенням.

Відокремлювання першого елемента – найважливіший аргумент на підтримку твердження про належність таких дієслів до синтаксичних утворень [5, с. 25; 9].

Л. Айхінгер тлумачить дієслова з відокремлюваним елементом як явище інкорпорації [10, с. 100–104], однак модифікація аргументної структури дієслова, яку здійснюють як відокремлювані префікси, так і зв'язані препозитивні морфеми, не є доказом того, що синтаксична інкорпорація вже відбулася. Це результат лексичного розвитку цих утворень.

Деякі дослідники відносять конструкції з першим відокремлюваним елементом прислівниково-прийменникового походження до дієслівних словокомплексів. Це «аналітичні слова, ядро яких становить дієслово, що поєднується з незмінюваним елементом різної морфології, який уточнює

семантику першого» [2, с. 242]. Справжні композити виникають саме на основі мовних одиниць, що спочатку належать до такого словокомплексу.

М.Д. Степанова називає відокремлювану частину дієслова напівафіксом [3, с. 529], однак такий термін вказує на діахронічний характер цього феномену, а саме на перетворення першого елемента композита на афікс.

І.О. Садовнікова, Ф. Гундснуршер відносять конструкції з першим відокремлюваним прислівниково-прийменниковим складником до дієслів із партиклями [4, с. 41; 5, с. 30].

Традиційним поняттям, яке використовувалося в індоєвропеїстиці на позначення мовних одиниць, що стоять перед дієсловом та утворюють із ним одне семантичне ціле, є *преверб*. Такі мовні одиниці могли як вживатися разом із дієсловом, так і відокремлюватися від нього. У процесі еволюції преверб мав здатність перетворюватися на зв'язану морфему, втрачаючи семантичний зв'язок зі словом, від якого походив [11].

Слід зазначити, що встановлення статусу відокремлюваного елемента прислівниково-прийменникового походження потребує ретельного вивчення семантичних змін у конструкції, від чого залежить і характер модифікації ним дієслівної дії.

Постановка завдання. Мета статті – з'ясувати особливості модифікації дієслівної дії відокремлюваними елементами *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецькій мові XVI ст., досліджуючи зміни у первинній семантиці цих мовних одиниць.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання відповідних завдань:

- проаналізувати зміни у локативній семантиці елементів *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецьких дієсловах XVI ст.;
- встановити взаємозв'язок між значенням елемента прислівниково-прийменникового походження та словотвірним статусом таких дієслів;
- з'ясувати специфіку модифікації дії відокремлюваними елементами *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецькій мові XVI ст. залежно від зміни словотвірного статусу дієслів;
- простежити особливості формування граматичного значення у префіксах *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у німецьких дієсловах XVI ст.

Виклад основного матеріалу. У німецькій мові дієслово передає основну інформацію щодо самої дії, а на напрямок її виконання вказує просторовий модифікатор. Таке функціональне навантаження обох мовних одиниць зумовлює їхнє семантичне об'єднання, що дедалі міцнішає, сприяючи їхній граматикалізації. У ролі

просторових модифікаторів можуть виступати прислівники, прийменники, преверби, префікси. Зв'язок дієслова із прислівниками та прийменниками, які позначають місце виконання дії чи напрямок її руху, слабший, ніж у превербів і префіксів, котрі вказують на особливості перебігу процесу. Отже, під впливом превербів і префіксів дія зазнає більшої модифікації, від ступеня прояву якої також залежить визначення статусу дієслова з відокремлюваним елементом.

Статус *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* у дієслівній конструкції встановлюємо під час аналізу їхньої взаємодії з дієсловом, а також суб'єктом та об'єктом дії, заміна яких на більш абстрактне поняття може спричинити семантичні зміни у похідному слові.

Від прислівників і прийменників, які містять вказівку на місце або напрямок виконання дії, відокремлювані елементи *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* успадкували словотвірну функцію, що полягає у модифікації дієслівної дії. Про це свідчать такі приклади:

(1) Nun ich die Bruch gewonnen han
und aushin bitten meinen Mann;
der sitzt da unten vor dem Haus.
Ich will gehn in die Küchen naus
und mit Spülwasser ihn begießen,
daß über sein Leib ab muß fließen,
will ihm gleich den Weichbrunnen geben
und ihn darmit laben darneben [12].

(2) **Buler:** Kern ich dann heym zu meiner frawen,
Wurd ir auch billich ab mir grawen,
So sye ein narren vor ir sech [13, с. 14].

У реченні (1) *ab* («донизу») є прислівником, а у словосполученні *ab mir grawen* (2) *ab* є прийменником, що виражає «віддалення від когось».

Елементи прислівниково-прийменникового походження *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-*, які зберегли первинне локативне значення, але мають міцніший зв'язок із дієсловом, відносимо до *превербів*. Це частини *комполит*, котрі, на відміну від прийменникових сполучень, окрім напрямку дії, вказують також на особливість її виконання [14, с. 431]. Зі зміцненням семантичного зв'язку з дієсловом преверби перетворюються на *префікси*. Цей процес супроводжується зближенням локативної семантики. Елементи з нечітко вираженим первинним просторовим значенням або такі, що повністю його втратили та розташовані дистанційно з дієсловами, визначаємо як *відокремлювані префікси*.

Преверби *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* зберегли первинну локативну семантику і позначають спрямування дії:

(3) **Cleophas:** So gebiete ich, das beide Partheien
abtreten, vnd sich inmittelst weder mit Worten,

noch mit der That, keiner an dem andern vergreiffe [15, с. 107].

(4) **Die Bäurin schreit daußen:**

Sitz auf, das Roß ist schon bereit,
fahr hin, und daß dich Gott beleit! [12].

У конструкціях *abtreten* (3) та *aufsitzen* (4) преверби вказують не лише на напрямок дії, а і на її виконання певним чином [16, с. 14, 68, 803]. Так, у реченні (3) наголошено не на напрямку дії від особи, а на тому, щоб люди залишили приміщення, а у відповіді селянки (4) відображено пропозицію сідати верхи, тобто поїхати на коні до її чоловіка.

Із перетворенням елементів *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* на напівдіюми змінюється характер модифікації твірної основи. Окрім вираження локативності, частина прислівниково-прийменникового походження може набути абстрактнішої семантики, наприклад, підсилюючи дієслівну дію:

(5) **Johan Clant:** Wel, jey segget so ick sal Godt
den HEREN, die drouen im Himmel sittet, allein
anbeden, fürchten, lieuen vnd vertrauwen [15, с. 19].

(6) **Daniel:** Vnd du must das alles hinwieder jtz
bezahlen, was du manchem armen Man, wieder recht
vnd billigkeit abgeschunden hast [15, с. 143].

У конструкції *anbeden* (5) *an-* виражає «направленість дії на особу / предмет» та «інтенсивність», із якою людина має звертатися до Бога. Твірна основа (*beden*) співвідноситься зі словом, від якого походить [16, с. 31, 122]. У реченні (6) *ab-*, окрім локативності, передає також «інтенсивне здійснення дії у повному обсязі». Це призвело до того, що інша людина зазнала збитків. На результаті також наголошено за допомогою часової форми перфекта. У дієслові *schinden* відбулося перенесення значення. Таким чином, твірна основа у цьому контексті виражає «обкрадати когось» [17, с. 632]. Обидві частини утворення є напівдіюматичними.

У відокремлюваному елементі можуть одночасно співіснувати кілька значень:

(7) **Handwercksmann Martin Scherer:**

Dreyt auff ir selber dise kunst,
Verblendt das gsicht zu aller stundt,
Macht blöden kopff, verschwolnen mundt
[13, с. 18].

(8) **Johan Clant:** So höre ick wal, so wilt jey mey
so lonen als dat jeger die olden hund wie dat nit mehr
fort kondt, hengt he en up, so wil jey mey ock dohn
laten [15, с. 31].

(9) **Hans Pfriem:**

Wo habt jhr aber hin gethan,
Den andern Schlüssel, zeigt mirs an,
Damit jhr mich solt lösen fein,
Vnd in gen Himmel schließen ein [18, с. 70].

У конструкції *aufdrehen* (7) відокремлювана частина *auf-* передає «напрямок руху вперед» і «початок дії», одночасно підсилюючи її виконання. Твірна основа є ідіомою. Дієслово *drehen* спочатку вживалося на позначення різноманітних дій у ремісницьких професіях, а утворення з *auf-* використовувалося щодо вентиля парової машини [17, с. 135–136]. Тож у цьому контексті дієслівний елемент не співвідноситься зі словом, від якого походить. У дієслові *aufhengen* (8) елемент *auf-* є напівідіомою, оскільки вказує на «рух згори донизу» і «виконання дії до кінця», що призводить до страти людини. Твірна основа (*hengen*) зберегла первинне значення [16, с. 387]. У конструкції *einschließen* (9) *ein-*, окрім «руху всередину», виражає результат, а саме остаточну ізоляцію особи, отже, є напівідіоматичним. У наведеному прикладі *schließen* співвідноситься з мовною одиницею, від якої походить [16, с. 742–743].

Втративши первинну семантику, відокремлюваний елемент перетворюється на префікс. Так, у наступному прикладі *ab-* виражає «інтенсивність дії», що може спричинити її виконання в повному обсязі та призвести до результату (10):

(10) *Das Weib:**Was fehlet hie euch allen beeden?**Soll ich euch beid noch baß abbleuen?* [12].

У цьому випадку *ab-* більше не позначає «віддалення від когось / чогось» або «рух згори донизу», а дієслово *bleuen* (у двн. *pliuwan*) співвідноситься зі словом, від якого утворилося [17, с. 87; 19].

У префіксах також подекуди спостерігаємо співіснування кількох значень:

(11) *Also ist auch diese Comædia demselben löblichen gebrauch zuvolge, derhalben verfertiget vnd agieret worden, das man dadurch den jetzigen lauff vnd gebrauch der Welt gleich als in einem Spiegel möchte abmhalen* <...> [15, с. 166–167].

(12) *Wann sich nohen die letsten tog,**Wirt vyl gevärlicheit vff stan,**All tiranny wirt fohen an**Vnd halten nüt vff gottes gbot,**Allein so wirt das gelt sin gott* [20, с. 1027].

У реченні (11) (*abmhalen*) *ab-* виражає «наслідування зразка», «охоплення дією всього об'єкта», що сприяє усвідомленню суб'єктом зображеної копії (у цьому контексті – світу). Елемент *ab-* більше не вказує на «віддалення від когось / чогось» або «рух згори донизу», тобто став ідіомою. Твірна основа *malen* набула переносного значення і стала напівідіомою [17, с. 436; 19, с. 76; 21].

Утворенні *anfachen* (12) розвинулося значення «розпалювати, роздмухувати» (*fachen* – «дути») [19, с. 320–321]. Суб'єкт дії (тиранія) виражено абстрактним поняттям, що свідчить про метафоричність конструкції. Префікс *an-* передає «інтенсивність дії», «її здійснення в повному обсязі» та «початок», додає динаміки цьому образу.

У похідних дієсловах, у яких розвинулося граматичне значення, за допомогою префікса наголошено на важливості факту виконання дії:

(13) *Helkia: Barmhertziger GOtt, was bistu vor ein Ebentheurer, laß mich erst ausreden, darumb sage ich dirs, das du solches auch thun sollest* [15, с. 19].

(14) *Der Bur Kueni Süwtrog:**Ouch hat Jesus Christ in sinem läben**Den Juden allweg vil glychnus gäben**Vom verlornen pfennig der armen frowen,**Die anzündt ein liecht, daß sy möcht schowen;**Daß sy den einigen pfennig möcht finden* <...>

[22, с. 885].

У випадку з *ausreden* (13) елемент *aus-* є ідіоматизованим, оскільки вже вказує не на «рух зсередини назовні», а на «завершення» та «результат». Так, блазень отримає від господаря необхідну для нього настанову. Дієслівна частина *reden* співвідноситься зі словом, від якого походить [17, с. 579].

У дієслові *anzünden* (14) *an-* вказує на «початок дії» та «результат», до котрого вона призводить, тобто є ідіомою. Дієслово *zünden* має прозоре значення [16, с. 50; 17, с. 836–837]. Завдяки семантиці «результату», яку позначає префікс, і підрядному реченню автор наголошує на факті виконання дії, підкреслюючи важливість здійснення задуму для жінки, котра прагне показати, що в неї ще залишилися гроші, адже вона знайде бодай один пфеніг.

Усі наведені приклади свідчать про те, що функція уточнення дієслівної дії зазнає змін у процесі перетворення відокремлюваних елементів *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* із превербів на префікси.

Висновки. Відокремлювані елементи *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* утворюють із дієсловом семантичний зв'язок, міцніший, ніж у прислівників і прийменників. Преверби *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-*, які є частиною складного слова, зберігають первинне локативне значення, характеризуючи процес виконання дії певним чином. Зі зміцненням семантичного зв'язку в дієслівній конструкції преверби *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* поступово перетворюються на відокремлювані префікси, втрачаючи локативне значення, тож преверби та префікси по-різному модифікують дієслова. Перші вказують на спрямування дії. Напівідіоматизовані відокремлювані елементи, що перебувають на етапі перетворення

на префікси, не лише передають локативність, а і виконують функцію підсилення дії, позначають її «здійснення у повному обсязі», «початок», «доведення до кінця» чи «результат». Із остаточною втратою первинної семантики складники прислівниково-прийменникового походження *ab-*, *an-*, *auf-*, *aus-*, *ein-* стають префіксами, яким також властиве співіснування кількох значень. Цей факт та ідіоматизація твірної основи ускладнюють фор-

мування граматичного значення, що розвивається безпосередньо на основі значень «початку дії», «завершення» та «результату». Конструкції, у яких у відокремлюваних префіксах розвинулося граматичне значення, виражають факт виконання дії.

Перспектива подальших досліджень полягає у вивченні модифікації дії іншими відокремлюваними елементами прислівниково-прийменникового походження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Kolehmainen L. Präfix und Partikelverben im deutsch-finnischen Kontrast : Dissertation. Helsinki, 2005. 376 S.
2. Зеленецький А.Л., Новожилова О.В. Теория немецкого языкознания : учебное пособие. Москва : Академия, 2003. 400 с.
3. Словарь словообразовательных элементов немецкого языка / А.Н. Зуев и др. ; под ред. М.Д. Степановой. Москва : Русский язык, 1979. 536 с.
4. Садовникова И.А. Композициональность немецких партиклированных глаголов с локально-дирекциональной семантикой : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04. Волгоград, 2007. 192 с.
5. Hundsnurscher F. Das System der Partikelverben mit aus in der Gegenwartssprache. Hamburg : Buske, 1997. 241 S.
6. Erben J. Einführung in die deutsche Wortbildungslehre. Berlin : E. Schmidt, 2000. 191 S.
7. Щигло Л.В. Внутрішні і зовнішні чинники еволюції словотвірної системи німецької мови. *Закарпатські філологічні студії*. 2018. Вип. 5. Т. 1. С. 125–130.
8. Левковская К.А. Теория слова. Принципы её построения и аспекты изучения лексического материала. Москва : Высшая школа, 1962. 295 с.
9. Zeller J. Moved preverbs in German : displaced or misplaced? *Yearbook of Morphology* / ed. by G. Booij, J. van Marle. New York ; Boston ; Dordrecht ; London ; Moscow : Kluwer Academic Publishers, 2003. P. 179–213.
10. Eichinger L.M. Deutsche Wortbildung. Eine Einführung. Tübingen : Narr Verlag, 2000. 269 S.
11. Booij G. Kemenade A. van. Preverbs: An introduction. *Yearbook of Morphology* / ed. by G. Booij, J. van Marle. New York ; Boston ; Dordrecht ; London ; Moscow : Kluwer Academic Publishers, 2003. P. 1–11.
12. Sachs H. Der böse Rauch. 1551. URL: <https://www.projekt-gutenberg.org/sachs/3fassnac/chap03.html> (дата звернення: 04.09.2021).
13. Wickram G. Das Narrengeißen. North Charlston : CreateSpace IPP, 2013. 34 S.
14. Die deutsche Sprache : Kleine Enzyklopädie : in 2 Bd. / hrsg. von E. Agricola, W. Fleischer und H. Protze unter Mitw. von W. Ebert. Leipzig : VEB Bibliographisches Institut, 1969. Bd. 1. 613 S.
15. Braunschweig H J. von. Tragica comœdia HIBELDEHA von der Susanna. *Die Schauspiele des Herzogs Heinrich Julius von Braunschweig : nach alten Drucken und Handschriften* / hrsg. von Dr. Wilhelm Ludwig Holland. Stuttgart : gedruckt auf Kosten des litterarischen Vereins, 1855. S. 1–170.
16. Paul H. Deutsches Wörterbuch. Tübingen : Niemeyer, 1992. 1130 S.
17. Der Duden : in 12 Bänden. Das Standardwerk zur deutschen Sprache. Mannheim ; Leipzig ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1997. Bd. 7. 840 S.
18. Hayneccius M. Hans Pfriem, oder Meister Kecks. North Charlston : CreateSpace IPP, 2013. 88 S.
19. Grimm J., Grimm W. Deutsches Woerterbuch : in 33 Bänden. Leipzig : Verlag von S. Hirzel, 1854. Bd. 1. 1824 S.
20. Gengenbach P. Die X Alter dyser Welt. *Fastnachtspiele aus dem 15. Jahrhundert*. Stuttgart : gedruckt auf Kosten des litterarischen Vereins, 1853. T. I. S. 1026–1055.
21. Grimm J., Grimm W. Deutsches Woerterbuch : in 33 Bänden. Leipzig : Verlag von S. Hirzel, 1854. Bd. 2. URL: <http://woerterbuchnetz.de/DWB/>
22. Manuel N. Ein hüpsch Fasnachtspyl, von dem Elszlin Trag den Knaben, und von Uly Rechenzan, mit irem eelichen Gerichtshandel, kurzwylig zuo lesen. *Fastnachtspiele aus dem 15. Jahrhundert*. Stuttgart : gedruckt auf Kosten des litterarischen Vereins, 1853. T. I. S. 861–899.